

KERTINĖ PARAŠTĖ

Naujas Szabo filmas apie naują Rytų Europą

I Paryžiaus aerouostą atvykęs vengras dirigentas stebisi, kodėl muitininkas taip ilgai tiria jo pasą. „Ar mano veidas juos erzina, ar tai Rytų Europos pašvinęs kvapas?“ – klausia jis savęs.

Tai scena iš naujo Istvan Szabo filmo „Susitikimas su Venera“. Lietuviai žiūrovai Szabo gerai prisimena kaip totalitarizmo metraštinką ekrane. Jo naujausieji filmai vaizduoja jau kitą, pototalitarinį pasaulį. Pasiremdamas savo paties išgyvenimais, prieš keletą metų režisuojant Wagnerio „Tannhauser“ Paryžiaus operoje, Szabo sukūrė filmą-metaforą apie išsilaisvinusios Rytų Europos mėginimą sugrįžti į Vakarus.

Filmo vyriausią veikėją, dirigentą, i Paryžių pakvietė „Opera Europa“. Jis diriguos tarptautinį ansamblį – naujosios, besivienijančios Europos modelį. Bet po pirmųjų šypsenų, rožių ir šampano taurių, repetitijos pradeda virsti chaosu. Paaiškėja, kad ansamblio dalyviai „nesupranta vienas kito šešiomis kalbomis“. „Viskas čia juda taip lėtai“, stebisi dirigentas, „matyt, dėl demokratijos“. Naujoji Europa pasirodo esanti ironijų grandinė. Komunistinėje Vengrijoje profsąjungos buvo bejėgės – kapitalistinėje Prancūzijoje jos visagalės. Nors Europa vienijasi, tautiniai stereotipai tebeklesti. Komunistui žlugus, tebesitėsia debatai apie „eurokomunizmą“. Tačiau, filmui baigiantis, menas nugali visas kliūtis ir sujungia tautas – muzika pakyla virš skirtumų bei vaidų, jos harmonija pagindo politinę sandarą.

Ar ta viltis pagrįsta, ar ji tikrai iliuzija? Anot paties Szabo, filmo baigminės harmonijos modelis yra prieš totalitarinį košmarą egzistavęs Vidurio Europos kaimas, kuriame sugyveno įvairios tautybės bei religijos. „Susitikimas su Venera“, sako jis, yra Vidurio Europos metafora. Šią sritį, pasak jo, sieja bendra kultūra, kurios šaknys yra šventraštyje, senovės graikų demokratijoje, devynioliktoje šimtmečio ir visuose šio šimtmečio išgyvenimuose – bendroje Austro-Vengrijos imperijos patirtyje, Pirmajame pasauliniame kare, Didžiojoje depresijoje, fašizme. Antrajame pasauliniame kare, Stalino eroje. „Vidurio Europos tautų likimai yra ab-

solučiai panašūs ir menas gali tai pavaizduoti, jei tiktai jis bus pakankamai gilus“, tvirtina Szabo.

Tikėkimės, kad režisieriaus optimizmas pagrįstas, nors jo filmo struktūra ir jo sukūrimo aplinkybės kelia abejonių. Tokį filmą, kuris pasiektų pasaulinę publiką, turėjo finansuoti kelių valstybių bendrovės. Taip telkiant kapitalą, įbrendama į estetinius bei idejinius kompromisus. Kapitalo teikėjai nori užsitikrinti, kad jų indėlis sugrįš su pelnu. Už investuotus pinigus, jie įsigyja balsą ir teisę grubiai ar subtiliai kištis į filmo kūrimą. Jie paprastai reikalauja, kad svarbieji vaidmenys būtų suteikti tarptautinio garso žvaigždėms; jie mėgina keisti ir filmo scenarijų, įvesti iprastines formules, kurios patrauktų mases. Dar nežinia, kiek visa tai paveikė Istvan Szabo filmo sukūrimą, bet kai kas jame įtartina. Didele filmo dalį užima standartinis vengro dirigento ir švedės primadonos romansas, vyro-mėilužės-žmonos trikampis, iš esmės nesiskiriantis nuo eilinių Hollywood'o filmų. Aktorių akcentai nesiderina su Vidurio Europos tikrove.

Ankstesnieji Szabo filmai, kaip ir svarbieji lenkų ekrano pasiekimai ar septintojo dešimtmečio metu sukurti čekų šedevriukai, buvo ir ryškiai tautiški, ir giliai universalūs. Visuotinės idėjos, bendražmogiški išgyvenimai ten buvo pavaizduoti pro ypatingos kultūros ir vienatinės patirties prizmę. Ar tokie filmai bus iš viso įmanomi pototalitarinėje Vidurio-Rytų Europoje? „Susitikimas su Venera“, tas patrauklus ir aktualus filmas, suteikia liūdną atsakymą į šį klausimą. Atrodo, kad tos srities ekrane ateityje dominuos tarptautinės bendrovės, sintetiniai modeliai, masinio skonio spaudimas.

O tai nelinksmas žinios ir Lietuvos filmui, prarandančiam savo publiką ir finansinius pamatus. Šioje darviniškoje kovoje už filminį būvį lengviau išsilaikyti galės dokumentiniai ar šiaip trumpo metražo filmų kūrėjai. Ar „Šiaurės Atėnuose“ kada nors iškilis lietuviški bergmanai ar kurosawos, sugebėsiantys patraukti pasaulio kritikų, publikos ir piniguočių dėmesį? Nenustokim svajoje. **kž**

Konstantinas Sirvydas – lietuvių raštijos pradininkas

- I. Konstantinas Sirvydas (1579 - 1631)
- II. „Punkto sakymų“ VII tekstas
- III. Barančios tiesos komentuojujas

ARTŪRAS TEREŠKINAS

Konstantinas Sirvydas greičiausiai gimė 1579 metais (jėzuitų archyvo žiniomis, 1611 metais buvo 32 metų) Rytų Aukštaitijoje, nors įvairūs autoriai nurodo skirtingas jo gimimo datas. Tikėkimės, kad režisieriaus optimizmas pagrįstas, nors jo filmo struktūra ir jo sukūrimo aplinkybės kelia abejonių. Tokį filmą, kuris pasiektų pasaulinę publiką, turėjo finansuoti kelių valstybių bendrovės. Taip telkiant kapitalą, įbrendama į estetinius bei idejinius kompromisus. Kapitalo teikėjai nori užsitikrinti, kad jų indėlis sugrįš su pelnu. Už investuotus pinigus, jie įsigyja balsą ir teisę grubiai ar subtiliai kištis į filmo kūrimą. Jie paprastai reikalauja, kad svarbieji vaidmenys būtų suteikti tarptautinio garso žvaigždėms; jie mėgina keisti ir filmo scenarijų, įvesti iprastines formules, kurios patrauktų mases. Dar nežinia, kiek visa tai paveikė Istvan Szabo filmo sukūrimą, bet kai kas jame įtartina. Didele filmo dalį užima standartinis vengro dirigento ir švedės primadonos romansas, vyro-mėilužės-žmonos trikampis, iš esmės nesiskiriantis nuo eilinių Hollywood'o filmų. Aktorių akcentai nesiderina su Vidurio Europos tikrove.

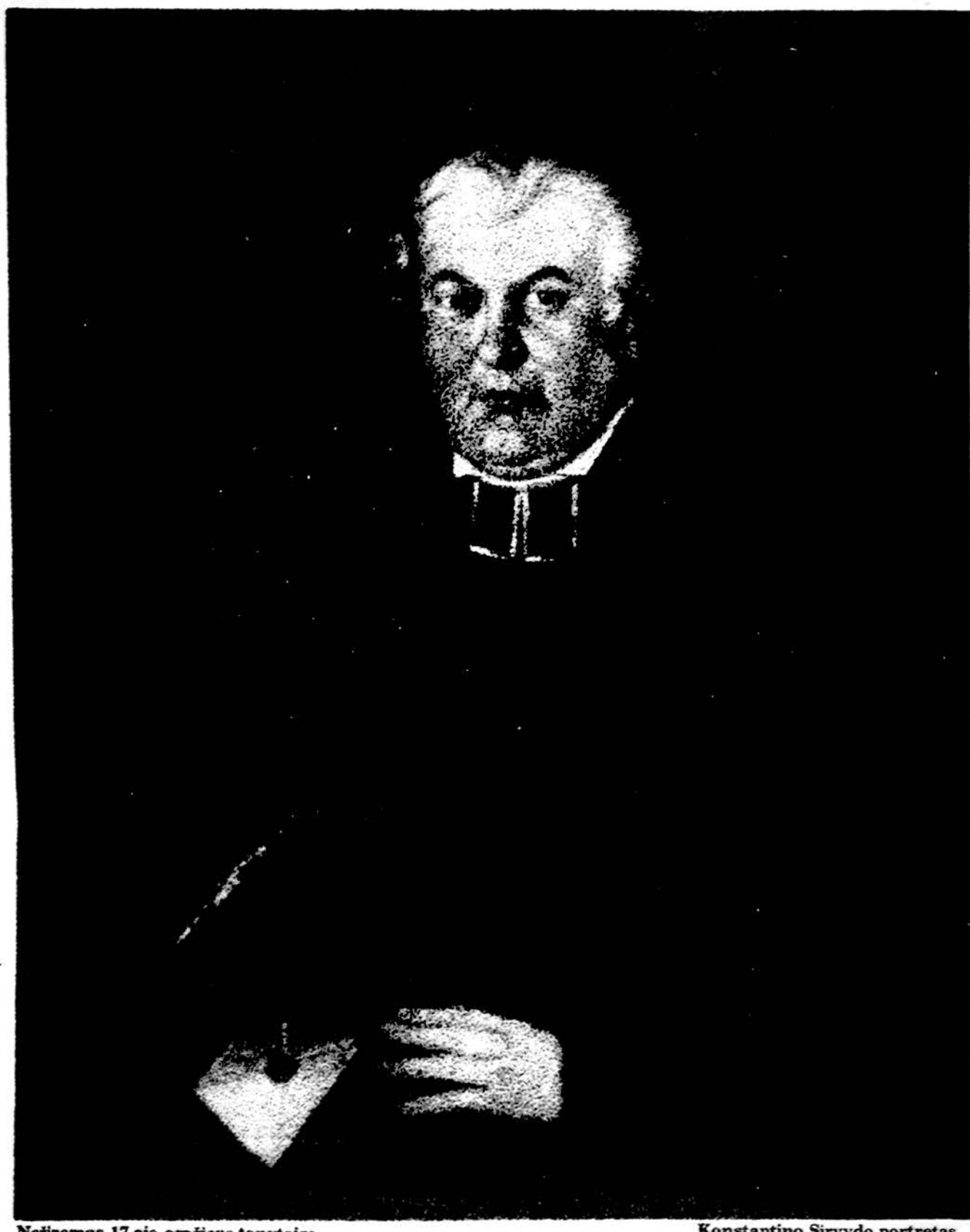
suteikė jam filosofijos ir laisvųjų menų magistro laipsnį. Sirvydas mirė Vilniuje 1631 m. rugpjūčio 23 d., tesulaukęs vos 51 metų amžiaus, prieš tai penkerius metus nepagydomai sirgęs.

Punktų sakymų autoriaus veiklos būdą lėmė tiek 16-ojo amžiaus antros pusės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūrinis pakilimas, kova dėl valstybės savarankiškumo, tiek religinės kovos bei jo paties priklausomybė jėzuitų ordinui. Tačiau Sirvydas išsiskyrė iš jėzuitų tuo, kad pirmas atsidėjo tik lietuviškiems raštams. Jis buvęs geriausias 17-ojo amžiaus lietuvių kalbos žinovas.

Pagrindiniai Sirvydo raštai – dvi *Punktų sakymų* dalys (*Punktų Kazan* od *Adventu* az do *Postu Litewskim* Językiem z wylumaczeniem na Polskie przez Księdza Konstantego Szyrwyda, (Vilnius, 1629); *Punktų Kazan* na *Post Wielki* Językiem Litewskim przez W. X. Constantego Szyrwyda, (Vilnius, 1644) ir lenkų-lietuvių lotynų kalbų žodynas *Dictionarium Trium Linguarum in usum studiosae iuventutis*, (Vilnius, 1629).*

* Parengta pagal: Vaclovas Biržiška, *Aleksandrinas*, t. I (Čikaga: JAV LB Kultūros fondas, 1960) ir Jurgis Lebedys, *Senoji lietuvių literatūra* (Vilnius, 1977).

(Nukelta i 2 psl.)

Nežinomas 17-ojo amžiaus tapytojas

Konstantino Sirvydo portretas Drobė, aliejus, 83,5 cm x 69,5 cm

Punktas VII. Kodrin žmonės tiesos nekenčia?

Yra kam stebėtis/ kodrin žmonės labiausiai didžios giminės/ ir ant aukštų sostų pasodinti tiesos nemylį/ ir ant tų kurie jiemus rodžia ja rūstauja/ kadung tiesa yra labai graži/ ir brangi/ ir kuri pas patį Dievo Majestotą stovi: Didis esi Viešpatie/ o tiesa tavo aplinkui tavęs. Vėl Dievas vadina Dievas tiesos/ ypatu būdu/ kaip Dievas pakajaus/ Dievas teisybės/ Dievas linksmybės/ rc. Kaip Viešpats tos žemės aljoja/ si? nuog žemės/ kurią paveldėjo/ ir kurioj gyvena/ ir Viešpatauja/ arba karaliauja joi. Tuo būdu ir Dievas tiesos yra/ jog anas turi tiesą savimp nuog amžiu/ ir labai ją myli. Kad norėjo jos atsijust ant svietan/ iš kurio buvo jau ištrėmta. Nėra tieg tiesos ant žemės/ bylo Pranašas: Pirm jos daug tarnų savo nusiuntė/ kurie ateigą jos apsakytų svietui: Nusiuontė Patriarchas ir Pranašus tūlus/ idant jai[is] tikėtų/ ir idant juos priimtu/ bet žmonės tuos pasiuntinius dalim išgėdino/ dalim užmušė. Ant galo patį sūnų savo atsuiuntė žemen/ idant ją apsakytų/ ir kiekvienas jam tiesą sakan-

čiam be jokio abejojimo tikėtų. Ant to tieg aš esmi gimes/ ir ant to atėjau svietan/ idant duociu sviečiamą¹ apie tiesą. Bet kaip giridime Evangelijoj/ netikėjo ir pačiam Sūniui Dievo/ Jei tieg tiesą kalbu jonus/ kodrin man netikite?

Atsako ant to Šv. Augustinas: žmonės/ tieg/ myli tiesą žibanciu/ o neapkenčia judančiosios. Dvi tikrybi turi tiesa: žiba ir bara: Kad tikrai žibanciu žmonės regi/ myli ir gerisi ja. Nėra nė vieno kuris jos negirtų/ kaip antai kad klausytojo Dievo žodžio/ gražiai Evangeliją išguldanti/ kad gražius kokius/ aukštus/ gilius/ naujus išmonios paga[iv]imus išreiškianti/ kuriais tiktai išmonę apviečia/ ir kaip buką ištrina/ tad visi klausytojai su džiaugsmu klauso/ visi mielai klauso/ visi giria/ ir gina tiesą. Bet kad tasgi sakytojas Dievo žodžio apgrėžias antrop tikrybėsp tiesos/ kuri yra bart/ indėt/ grumst/ ir skaudžiai peikt piktus būdus/ pajunkiniemus/ tuo metu niekas neiškenčia tiesos barančios; rūstauja/ ir ant sakytojo jos veizdėt negal/ persekioja/ apkalbinėja jį/ ir jei pramano dažnai žeidžia ir užmuša. Taip Achobas Karalius: Yra čia/ tieg/ Pranašas Viešpaties Michėjas vardu/ bet aš nekenčiu jo/ jog niekada man nepranašauja

mas ant nusidėjėjų: Darykite gailį/ nes prisiartino dangaus karalystė/ linksmai ir noringai klausė jo daug žmonių/ ir pats Karalius Gerodas/ ir daug darė gero pagal mokslo Jono švento. Bet kada artyn toj žvakė prisiartino Gerodop/ ir tarė: Nedera tau turėt moteres brolio tavo/ imetė ji apkalinėti/ ir potam davė nutesios žibancio/ o ne barančios. Kaip žvaigždė vadinama (Cometa) kurioj neilgai žiba/ ir išgaista ant oro/ neiremia savo spindulių žemen/ nesildžia jos/ bet tiktai žiba; Taip nori idant ir pamokslai žibėtų/ ir tvskėtų/ o ne kaitintų. Bus tam metas/ bylo apaštalas/ kad sveiko pamokslas neiškęs: bet palig savo pageidimų/ surinks sau mokytojus/ turėdami ausis nieftinčias/ o kaipo nuog tiesos atgrės ausis/ taip ir pasakump privers. Palyginti žmogų ligotam/ ir gumbus turinčiam/ kuris to tiktai nor/ idant gumbų/ arba randą klapetytu/ vyniotu/ pūstu ant jo/ bet saugok Dieve/ idant kas drįstų/ palytėt/ skutikliu atdaryt/ pūlius ištrėkt/ pleistrą sveiką pridėt/ turėtų tas būt jo neprietelius. Kas akis tur piktas/ iš tolo žvakė liepia sau statyti/ iš artimo negal ant jos veizdėt; Taip nuklausytojas iš tolo vos klausos tiesos visuotiniai/ o kad jam išrandasi tikroji tiesa/ nuog savės atstumia/ ir klausyt nenori. Buvo žvakė Šv. Jonas Krikštėtelius žibanti/ ir deganti: kolei žibėjo kaip būtų iš tolo obelnai šaukda-

mas ant nusidėjėjų: Darykite gailį/ nes prisiartino dangaus karalystė/ linksmai ir noringai klausė jo daug žmonių/ ir pats Karalius Gerodas/ ir daug darė gero pagal mokslo Jono švento. Bet kada artyn toj žvakė prisiartino Gerodop/ ir tarė: Nedera tau turėt moteres brolio tavo/ imetė ji apkalinėti/ ir potam davė nutesios žibancio/ o ne barančios. Kaip žvaigždė vadinama (Cometa) kurioj neilgai žiba/ ir išgaista ant oro/ neiremia savo spindulių žemen/ nesildžia jos/ bet tiktai žiba; Taip nori idant ir pamokslai žibėtų/ ir tvskėtų/ o ne kaitintų. Bus tam metas/ bylo apaštalas/ kad sveiko pamokslas neiškęs: bet palig savo pageidimų/ surinks sau mokytojus/ turėdami ausis nieftinčias/ o kaipo nuog tiesos atgrės ausis/ taip ir pasakump privers. Palyginti žmogų ligotam/ ir gumbus turinčiam/ kuris to tiktai nor/ idant gumbų/ arba randą klapetytu/ vyniotu/ pūstu ant jo/ bet saugok Dieve/ idant kas drįstų/ palytėt/ skutikliu atdaryt/ pūlius ištrėkt/ pleistrą sveiką pridėt/ turėtų tas būt jo neprietelius. Kas akis tur piktas/ iš tolo žvakė liepia sau statyti/ iš artimo negal ant jos veizdėt; Taip nuklausytojas iš tolo vos klausos tiesos visuotiniai/ o kad jam išrandasi tikroji tiesa/ nuog savės atstumia/ ir klausyt nenori. Buvo žvakė Šv. Jonas Krikštėtelius žibanti/ ir deganti: kolei žibėjo kaip būtų iš tolo obelnai šaukda-

(Punktų Kazan [...] Przez W.X. Constantego Szyrwyda, Theologa Societatis Jezu Napisane [...] W Wilnie 1644)

Šiame numeryje:

- Naujoji Vidurio-Rytų Europa filmuose • Konstantinas Sirvydas
- Šiame numeryje: Dainavoje • Vandens
- 21-ojoje Lietuvių fotografijos parodoje • Kazio Bradūno eilėraščiai
- Fotografijų parodos pabaigtuvės ir filmo „Kazys Bradūnas“ premjera • Naujos knygos

¹ Ruošiant šį *Punktų sakymų* spaudinį, pakeistos kai kurios senesės lietuvių kalbos lytys, keistos, nors ir nereguliariai, tarmybės, kurių Konstantino Sirvydo raštuose gausu.

² Algojasi – vadinasi.

³ Sveičimas – liudijimas.

Konstantino Sirvydo „Punktai sakymų“: naratorius kaip barančios tiesos komentuotojas

(Atkelta iš 1 psl.)

Pamokslą, kuris esti apibrėžto laiko asmens savipratos ir savivokos atspindys, imanu vaizduotis ir kaip sceną, kurioje kovojama dėl žmonių sielų ir kurion sušaukiami ne tik angelai, šventieji, apaštalai, Kristus, šv. Marija, bet pagalbon telkiamasi dailės, architektūros, muzikos kūriniai. Lyg magas pamokslininkas savo žodžiu mėgina kerėti klausytoją, žveris versdamas angelais, o angelus – žverimis. Kad įtvirtintų žmogaus vaizduotę ir atmintyje tikėjimo tiesas, elgesio taisykles ir, pasak šv. Augustino, apšviestų klausančiųjų protą, paliestų jų širdį, palenktų valią, jis turi rasti tinkamą kalbėjimo manierą, toną, suvokti savo, kaip sakytojo, vaidmenį.

Anot lenkų baroko tyrinėtojo Czesław Hernas'o, pamokslų „naratorius yra visuomet sakraliniu kalbėtoju, šventos tiesos komentuotoju, bet komentuoti jis gali mokslininko, oratoriaus, poeto, kasdienio kalbėtojo balsu“. Todėl tiksliau apibrėžti pamoksloto naratorių, jo kalbėjimo būdą, santykį su numanomu autoriumi ir su numanomu skaitytoju ar klausytoju, tai yra parodyti, kaip naratorius kuria diskursą, vadinas, – suvokti pamoksloto prasmę ir stilių, skiriančių jį nuo kitų naratyvinių žanrų.

Nors Konstantino Sirvydo punktas sakymų „Kodrin žmonės tiesos nekencia?“ ir nėra visiškai tikras pamokslas, jį galima interpretuoti kaip savišką pamoksloto santrauką.

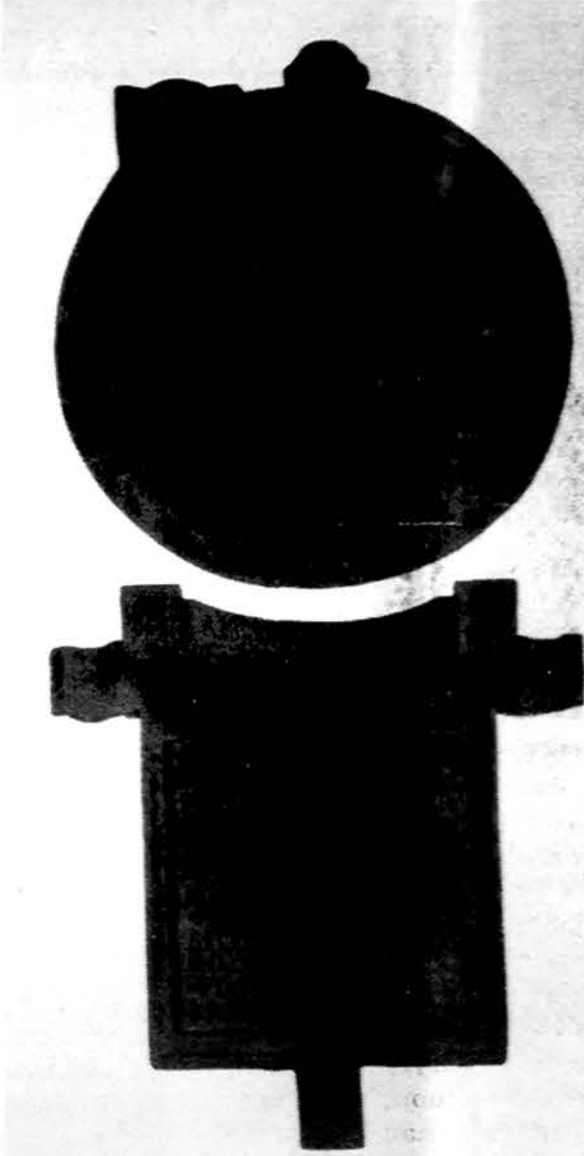
Pirmiausia, svarbu išsiaiškinti, kaip šiame punkte naratorius sambūvauja su numanomu autoriumi ir numanomu skaitytoju. Numanomas autorius, būdamas tikro autoriaus versija, jo antrasis „aš“, šiame pamokslė yra itin arti naratoriaus. Kaip patikimas, naratorius yra numanomo autoriaus „kalbėtojas“, tad skirtumas tarp jų čia beveik nereikšmingas. Numanomą skaitytoją, kuris esti auditorija, suponuojama paties naratyvo, šiame pamokslė galima būtų aprėžti įvardžiu „jie“. Apskritai Sirvydo *Punktuose sakymų* įvardžių asmenys rodo svarbūs tiek naratoriui, tiek numanomam skaitytojui suvokti. Puncte „Kodrin...“ naratorius ir numanomas skaitytojas nutolinami vienas nuo kito įvardžiais „aš“ (kalbas „mes“ vardu) ir „jie“ (žmones, kuriems, kalbama). Tačiau kai kur galima justi, kad naratorius identifikuojasi su skaitytoju: „mes“ (numanomas skaitytojas ir naratorius, kalbantys už mus) dalyvauja toje pačioje žemiškoje istorijoje, kuri dėstoma pamokslė, išgyvendami tuos pačius jausmus.

Nors dažnesnis yra „aš“ ir „jie“ (arba „mes“ kaip „aš“ ir „jie“) santykis, reiškiantis oficialų šaltą naratoriaus ir numanomo skaitytojo ryšį, naratorius čia lyg visagalas Dievas, teisiantis savo teisumu. Nesuistatindamas su „žmonėmis, kurie tiesos nekencia“, nebūdamas tik vienas iš „mūsų“, jis yra tasai, kuriam suteikta aukštesnė suvokimo galia, gebėjimas spręsti ir vertinti ne vien žemišku, bet ir dievišku žvilgiu, naudojantis sakralinėmis tiesomis. Jis gali pasijuokti iš karaliaus („Kokia to karaliaus durnybė!“), pavadinti žmogų silpnu padaru, sunkiai pakeliančiu tiesą ir nuolat trokštančiu būti apgautam („Nori tada girdėt/ melus/ sapnus/ sakmes kokias sektų/ ir taip būt apgautu?“), naudodamasis Biblija, pranašauti liūdną „žmonystės“ galą („...bet palig savo pageidimū/ surinks sau mokytojus/ turėdami ausis niežtinčias/ o kaipuo tuos tiesos atgrėš ausis/ taip ir pasakump privers“).

Šitai nuo pat pirmosios pamoksloto eilutės naratoriaus buvi-

Irena Dauksaitė. Konstantinas Sirvydas. Iš ciklo „Lietuvių kalbos švyturiai“. 1979. Paspalvintas ofortas, 50 cm x 20 cm.

Juozas Kėdainis. Konstantino Sirvydo epitafija, 1979. Bronza, h 330. Vilniaus universitetas

mas stipriai išreikštas, atviras, neužslėptas, jis aiškiai dalyvauja diskurse. Apie jį kalba ne laiko ar erdvės aprašymai, įvykiai, bet jis pats juos „išpasakoja“, isigyvendamas į vaidmenį oratoriaus, kuris nerimą keliančius klausimus sprendžia, pasitelkdamas Dievo žodį. Visa tai daroma, norint įrodyti, kad naratoriaus pasakojimo versija yra tikra. Paties pamoksloto žanro specifika lemia, kad atviras naratorius naudojasi

visais interpretacijos, esančios pasaulyje atviro komentavimo kategorija, būdais: aiškinimu, kuri galima vadinti interpretacija siaura šio žodžio prasme, samprotavimu arba sprendimu, kuris yra aiškinimas, besiremiam moraliniu įvertinimu; apibendrinimu, kuriuo pasakojimo įvykiai lyginami su esančiais nesukurtose visatose.

Vyraujantis interpretacijos būdas, manding, būtų sprendimas,

vertybinis žvilgis, skeliantis pasaulį į dvi priešingas dalis: gerą ir blogą, tamsią ir šviesią. Visa yra sudaryta iš dviejų, viena kitai prieštaraujančių pusių: „Dvi tikrybi turi tiesa: žiba ir bara...“; arba „...Taip žmonės svieto šio/ neapkenčia dienos/ šviesios tiesios/ norėdami patamsio naudai savai ir pageidimui savam inteikt nepriderančiam...“ Aišku, kad naratorius kalba ir veikia, atsiremdamas į sau artimo numanomo autoriaus vertybines normas, vaidindamas žlugusio pasaulio komentuotojo ir vertintojo vaidmenį.

Šis vaidmuo ir pabrėžia tą kontrastą, kuris išreiškia skirtumą tarp naratoriaus ir auditorijos (numanomo skaitytojo), i kurį kreipiamasi kaip į sugedusio pasaulio pilietį. Kontrastą, kaip visą kūrinių organizuojanti principą, paliudija ir kontradikcijų vartoseną, kontradikcinių požiūrio taškų strategija (pavyzdžiui: „Taip Anochas karalius: Yra čia/ tieg/ Pranašas Viešpaties Michėjas vardu/ bet aš nekenciu jo/ jog niekada man nepranašauja gero/ bet pikta“. Toliau – naratoriaus sūksmas apie karaliaus kvailumą ir komentaras: „Nenori kad jam sakyty Pranašas tiesa? nenori kad tai apreiškty ką girdėjo nuog Dievo...“). Šitokia strategija pasinaudojama, siekiant parodyti, kad pasakojimo veikėjas esąs suklaidintas, naivus, neišmanėlis, sykiu pabrėžiant, kad naratorius žino, ko veikėjas ar numanomas skaitytojas negali žinoti. Kita vertus, daugeliu atvejų naratorius tiesiogiai įveda kitus naratyvinius balsus, kurie atitinka jo poziciją (Jėzaus, pranašų, šv. Augustino, Jobo pasisakymai), dar labiau išryškindamas, koks blogas yra komentuojamas pasaulis.

Verta žvilgtelėti į palyginimų, kuriuos naratorius vartoja, įtikindamas savo pasakojimo versijos tikrumu, turinį. Palyginimai dažniausiai imami iš gamtos mokslo (žvaigždė-kometa, etc.), iš kasdienio gyvenimo (ligotas žmogus su gumbu), biblijinės istorijos (šv. Jonas Krikštytojas lyg žvakė, i kurią nedrįstama iš arti žiūrėti; žuvis Leviantas, etc.). Visi šie palyginimai, išsakomi vienu balsu, atspindi naratoriaus patirtį, kurioje laikinas pasaulis pilnas grėsmingų pavojų, praradimo ir nežinojimo. Mirtingųjų pasauliui naratorius, kaip vertintojas, sprendėjas, komentuotojas, priešpastato trokštamam pasaulio šviesai ir tobulumą. Tačiau kaip „mes“ dalis, jis suvokia ir žmogaus prigimtį, neatsilaikančią prieš blogį, nors jos neteisina. Apsuotas priešiško pasaulio, kuris aklas savo tamsybe, naratorius ir junta esąs to pasaulio dalis (pesimistinė jausena), ir amžino gamtos ritmo atplaišas, asmuo, kurio protas yra apšvies-

Niedziele Postu. 137

*Ex ore fante
re probabitur
parabola.*

*Excl. 20. 22.
Ex ore fante
re probabitur
parabola.*

*Maximè po
temikna.*

*Pf. 88. v. 9.
Pf. 30. v. 6.
Pf. 4. 2.*

PVNKTAS VII. **PVNKT VII.**

Kodrin žmonės tiesos nekencia? **Czemu ludzie prawdy niecawidza?**

*Na kam szebetic, kodrin
Dymnos labiausczy di-
bos gumines/ ir vnt aufstru
fetu pasfodinti tiesos ne mi-
liu vnt tu/ turic iemus ro-
dija iu ruslaima / kadug tie-
sosa labay grazi/ ir brungi/
ir tur pas pati Diewo Na-
tefetu slowi: Didis esis Wie-
spacz / o tiefa rawo aplin-
ty tauris. Wel Diewas Na-
tefetu Diewas tiesos /
wntu budu / kaypo Diewas
palaiaus/*

*W gasef / albo niemal za-
wzdy/ za nic sobie ia maia/ y
odrucia/ iato pifimo mowi:
Z ofi glupiego (to iesi grze-
snego) nie przyiemna de-
dnie przyppowiec / y S.
Grzegorz mowi: Ktorz k-
wot gania/ tego y nauka iesi
w pogardzniu. Mowitedy
Pan. Kto z was dowiedzie
na mnie grzechu? U iesi nie
mojecie / czemu prawdy
nie wierzyte / ktora wam
powiadam.*

*Na kam szebetic, kodrin
Dymnos labiausczy di-
bos gumines/ ir vnt aufstru
fetu pasfodinti tiesos ne mi-
liu vnt tu/ turic iemus ro-
dija iu ruslaima / kadug tie-
sosa labay grazi/ ir brungi/
ir tur pas pati Diewo Na-
tefetu slowi: Didis esis Wie-
spacz / o tiefa rawo aplin-
ty tauris. Wel Diewas Na-
tefetu Diewas tiesos /
wntu budu / kaypo Diewas
palaiaus/*

Vieno puslapio faksimilė iš Konstantino Sirvydo „Punktų sakymų“ (Punktų Kazan), išleista Vilniuje 1644 metais su lietuviško teksto vertimu į lenkų kalbą pateikiama greta, puslapio dešinėje pusėje.

Būtis, burianti i bendruomenę, i šeima, i savo „žemę“

Šiemetinės ateitininkų studijų dienos Dainavoje

Ir vėl artėjame prie pabaigos studijų dienų, kurios mūsų tarpe Darbo šventės savaitgaliais jau tapo tradiciniu ateitininkų veiklos reiškiniumi. Praėjusių metų Almio Kuolo išvestinė buvo tikras, vargiai ar pakartojamas deimantukas. Šį kartą pabandykime i šalėkį pažvelgti perspektyviškai.

Tematiškai, mūsų žvilgsnis buvo nukreiptas Lietuvon, ir tai vyko įvairiais atžvilgiais.

Jei mokslas atspindi inteligentiškumą, tai dr. Petro Kaufmano paskaita apie dabartinę mokslinę padėtį tėvyneje galima suprasti to mūsų ideologijos principo dimensijoje.

Jei visuomeniškumas mus ugdo nelikti šiltoj savo privačioj buveinėj, bet eiti į platų pasaulį, i visuomenę, tai jauno diplomato Dariaus Sužiedėlio informacijos apie Jungtinių Tautų veiklos pynę tą raginimą konkrečiais faktais sustiprino.

Jei i šeimyniškumą atkreiptas studijų dienų prožektorius, tai man ilgai liks momento įspūdis atmintyje, kai informaciniame pasitarime apie Vytauto Didžiojo universiteto gyvastį tos mokslo institucijos senato narė prie savęs

taip mylinčiai glaudė užmigusi savo sūnelį, aktyviai dalyvaudama vykstančių pašnekesių pynėje. Ir kai kiek vėliau tėtis atėjo pasiimti savo sūnelio, taip natūraliai, savaime suprantamai tą šeimyniškumo jausmą pajuto visi

dalyviai, nė kiek nepertraudami to pasitarimo eigos. O tokių momentų buvo daug... O kai šeštadieni po pietų klausėmės palyginti neseniai Kristų atradusių savo brolių ir sesių, ką tik iš Lietuvos atvykusių, išpaži-

Džiaugiantis ant „savo žemės“: būrelis studentu ateitininkų šią vasarą Dainavoje, Manchester, Michigan. Jono Kuprio nuotrauka

nimą, mintimis pasidajinimą – ir su jais prieš mus sedėjęs Federacijos dvasios vadas kun. Valdemaras Kukuras išjungė i tą minčių eigą – tai toje jungtyje tikrai pajutome Dievo Tautos atspindį.

Savo susibūrimė paskyrėme laiko žinių perteikimui – pasisemdami informacijos, naujų perspektyvų iš istorijos lobyno, prasiurtindami Antano Masionio išgyvenimais, kurie atsispindėjo naujai išleistoje knygoje [Ateitininkų dvasia nepalūžo. Čikaga: Ateitis 1992]. Ir kaip įdomu buvo klausytis tos simpoziume sukurtos darnos, verti-

nant ano laikotarpio įvykius: skautų, kurie suvalstybinimu tapę privilegijuotais, o istorijos tekmeje per tai patyrę aukos („victimization“) rolę, gi moksleiviai ateitininkai per savo pagrindinę akciją patyrę stiprybės. Norėjosi Gyčio Liulevičiaus paklausti, ar jis žina, kaip šiais laikais Moksleivių ateitininkų sąjungą uždrausti, idant ji organizaciškai vėl rastų dinamišką atsinaujinimo galimybių... Šia proga norisi dr. Algiiu Norvilui nuosirdžiai padėkoti už Antano Masionio knygos išleidimą.

Nuolatinis ieškojimas tai viena būdingesnių mūsų veiklos išraiškų. Šį kartą čia mums padėjo mūsų sąjūdžio veikloje aktyviai nedalyvaujans Pranas Zundė, kurio išvardinti motyvai ir priežastys ryšium su eventualiu grįžimu Lietuvon buvo taip tinkamai pristatyti praktiškioje plotmėje. Jį papildžiusi Aušrelė Liulevičienė tiksliai palietė dvasinius ir psichologinius to sprendimo niuansus, daug kur aukos ir sielvarto rūpesčius išsukiančius.

PANAUDOTA LITERATŪRA

Wayne C. Booth. *The Rhetoric of Fiction*. Chicago: The University of Chicago Press, 1983.
Seymour Chatman. *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca and London: Cornell University Press, 1978.
Anne Ferry. *Milton's Epic Voice: The Narrator in „Paradise Lost“*. Chicago and London, 1983.
Scott Richardson. *The Homeric Narrator*. Nashville, Tennessee: Vanderbilt University Press, 1990.
Janet Levarie Smarr. *Boccaccio and Flaminetta: The Narrator as Lover*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 1986.

baitės-Gylienės, poetų Julius Kelerio ir Aido Marčėno, taip raiškiai pajutome tą stiprų lietuviško žodžio branginimą ir drauge išreikštą tautai gilią meilę.

Šiandien, rugsėjo 7 dieną, viena didžiųjų pasaulio valstybių švenčia savo nepriklausomybės šventę. Tai Brazilija, o miniu ją tam, kad galėčiau išryškinti perspektyvinę paralelę. Tai vienas iš turtingiausių kraštų pasaulyje. Tačiau kai pažvelgiame į brazilų pastangas kelti savo krašto gerovę, palengvėja lietuviškos problematikos pynė. Lietuvoje jungtinėmis pastangomis greičiau ir gajau žengsime i priekį, i aukštesnę negu favelų apsuptas brazilų gyvenimas. Mūsų sąjūdis savo kuklų inašų yra davęs ir tam kraštui kun. Juozo Šeškevičiaus – mūsųose atmenamo Dėdės Juozo – asmenyje. Kas turėjo progos patirti jo pasiekimus Sao Paulo priemiestyje – o tai jau atskira tema – tą visad apima šilta pasididžiavimo jausmų banga.

Tai kas gi yra ta ateitininkija? Kaip reiktų ją nusakyti šiais laikais, kada ideologijos aptartis nebe tiek partraukli, ypač jeigu ji išvestinė (gal net statiška), o ne kryptinė? Man atrodo, kad ateitininkų sąjūdis tai būtis, kuri suteikia mums susibūrimo galimybės krikščioniško turinio ir tripsalvio lietuviško kolorito pynėje. Bandžiau aš taip ateitininkiją pristatyti mūsų tarpe dalyvaujančiam kun. Gintarui Vitkui, be rods, pirmą kartą atvykusiam i šį kraštą.

Kas kitas taip natūraliai jungia tris keturias kartas po vienu stogu? Vakara vakarą to paties kuni-

(Nukelta i 4 psl.)

Lietuviški vandenys

Iš 21-osios Lietuvių fotografijos parodos Čikagoje ir Lemont'e

DANAS LAPKUS

Lietuva apibūdinama kaip ežerų kraštas. Nemuno kraštas. Šventoji. Baltija. Šioje fotografijos parodoje ryškiau nei iki šiol turime progos įsitikinti, kad lietuviui toks pavadinimas reiškia daugiau už gamtovaizdžio charakteristiką: fotografai spaudė mygtuką lyg nuolatos ieškodami mūsų senojo Dievo Andojo ženklų. Skirtingo amžiaus, gyvenimo aplinkos, estetinių idealų ir filosofinių nuostatų, tačiau tų pačių etninių šaknų menininkų darbus parodoje mistiškai suvienijo ypatingas žiūrėjimas į vandenį – akistata su slaptimu ir amžinybe, susidūrimas su riba.

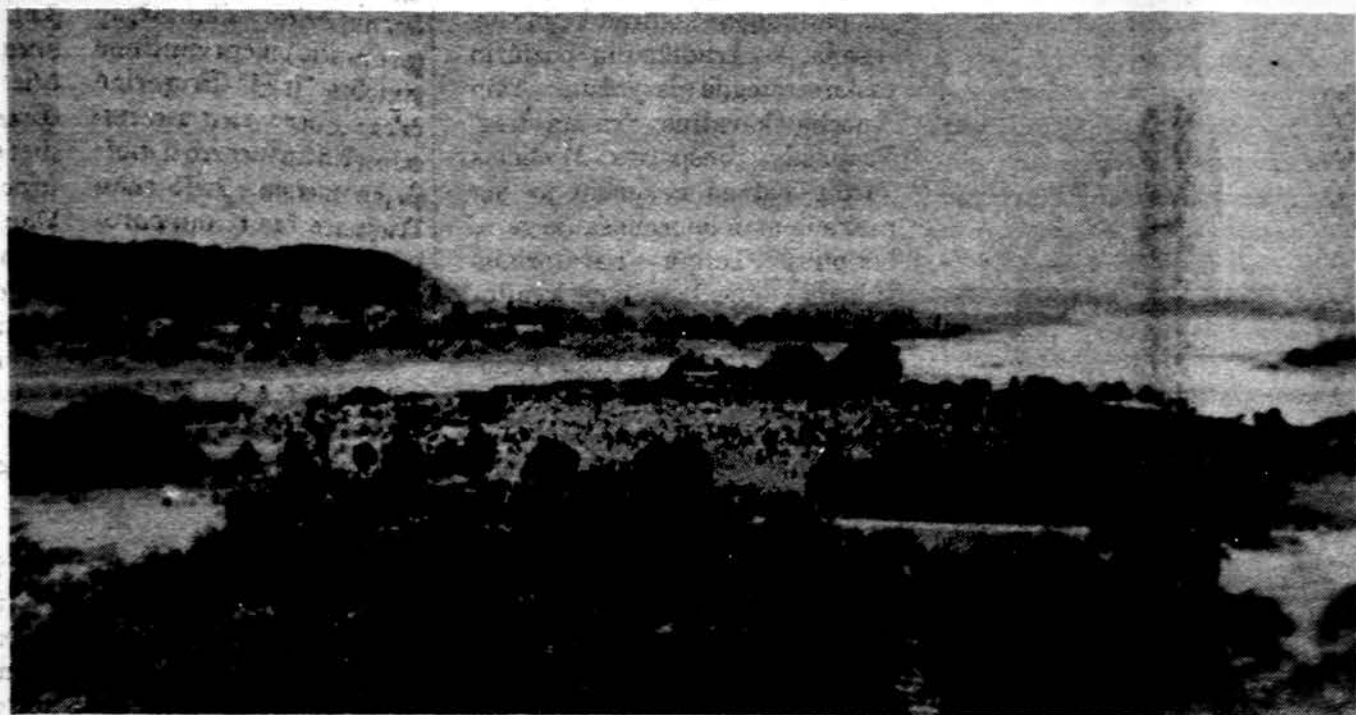
Antano Sutkaus ir Romualdo Rakausko aerokadrai trina laikinus žmogaus pėdsakus ir nutraukia buitiskumo šydą nuo pirmąkart žemės grožio. Jų meistriškai kadruotos panoramos yra grafiškos formos, su apie nežemišką Kūrėjo ranką kalbančiomis idealiomis upių ir ežerų linijomis, miškų, pievų ir vandenių faktūromis.

Šiems meistrams, stovėdamas ant žemės, antrina Julius Vaičekauskas, nustatęs objektyvą kiek romantiškiau, priimdamas i kadra kasdieniškesnes detales, fiksuodamas švelniausias paupių ir paežerių kalveles ir įdubas, juose žaidžiančius saulės spindulius ir šėšėlius, kimbanchius už kiekvieno dirvos grumsto ir pieinės stiebelio. Kitokie, sukreciančios Vaičekausko Merkio vaizdai: Didijį tvaną menanti jėga; žmogui nepažįstamos tėkmės vizija, kur net Saulei nelėmta prasiškerbti pro amžinai keliaujančią upės begalybę.

Iš pažiūros panašų efektą studijuoja A. Darangauskas. Tačiau jo vandens stichijos interpretacija kitokia. Vaičekausko sukcentruota vandens energija čia nukreipta ir skiriama žmogui.

Kazimiero Linkevičiaus scenose žmonės patys įkvepia gyvybės vandeniui. Stebina autoriaus sugebėjimas perteikti situacijų žaismingumą, harmoniškai sukomponuoti kūnus, augmeniją ir vandenį. Linkevičius netikėtai, bet ir natūraliai rodo vandens įtaką žmogaus elgsenai.

O kaip vilioja Kuršių marių blizgesys Romualdo Augūno peizažuose! Žvejo burės įtampa, lynų, palinkusio stiebo linijos apibendrintai ir lakoniškai kalba apie amžiną marių ir žmogaus ryšį: palaimą ir pražūtį kartu.

Pirmasis Sajūdžio susibūrimas Kaune 1988 metų rugpjūčio 2 dieną Nemuno ir Neris santakoje.

Juozo Valušaičio nuotrauka

Iš 21-osios Lietuvos fotografijos parodos, vykusios nuo šių metų spalio 23 iki lapkričio 1 dienos Čiurlionio galerijoje bei Lion Frame galerijoje, Čikagoje, ir Lietuvių dailės muziejaus Fotografijų galerijoje, Lemont, Illinois.

Algis Jakštas mato pasaulį ežero akimis. Jo ranka pasiekiamas horizontas – siaurūtė juosta, atsispindinti ežero veidrodyje. Autorius užmezga simetrišką dialogą tarp kranto ir vandens, vandens ir dangaus. Jo fotografijos – lyg iliustracijos visuotinei priklausomybei ir refleksui.

Vytauto Suslavičiaus impresionistiniai etiudai skirti ypatingiems laiko ir atmosferos momentams. Rūkas ar pavakario ūkanos padeda atspaudė išgauti turtingą juodai-baltų tonų gamą ir užkres-ti žiūrova autoriaus pagauta nuotaika.

Pluoštą formalistinių fotografijų pateikė Algimantas Kezys. Vandens paviršius ir atspindžių „išsiliejantis architektūros“ kontrastai nepralenkami. Kezio

žaidimas šviesomis ir faktūromis savaime virsta poetiška abstrakcija.

Priešingai konkretūs Romualdo Požerskio vaizdai. Jam vienodai svarbus ir ryškus tiek pirmas, tiek paskutinis planas. Kadro dokumentiškumas menininko laboratorijoje virsta magiškuoju realizmu.

Stasys Žvirgždas keliomis objektyvo išlenktomis linijomis prabyla apie mūsų mažos planetos pažeidžiamumą. Šaukte šaukia apie švaraus vandens troškulį Aleksandras Macijauskas. Grėsmė didelė, ir net plakatiško pobūdžio kompozicijos ekologinė tema nėra per daug didaktiškos. Formaliai Aleksandro Macijausko kosmetinė vaizdo režisūra yra tartum įvadas į Vitalijaus

Butyrino fantasmagorijas. Fantazijos pasaulis, pavadintas muzikiniai vardais, skynė autoriui laurus viso pasaulio fotografijos konkursuose. Butyrinas puikiai techniškai montuoja jūros, moters, paukščio, namų ikonas, kiekviename atspaudė pasiekdamas įvairaus filosofinio apibendrinimo.

Galima plėstis be galo. Vandens inspiracijos beribės, savaip įkvepiančios kiekvieną fotografa. Išskirtiniai Romo Juškėlio, Constance Vepstas, Gery Mankus darbai, bet ne mažiau įdomu stebėti jaunųjų, ryškinančių pirmąsias filmo mylias, nuotraukas. Mokinišką užduoties vykdymą jau stebia individualus požiūris. Objektyvo akis vėl fokusuojasi į sielą virpinančias detales.

Lietuvių fotografijos parodos pabaigtuvės ir filmo „Kazys Bradūnas“ premjera

ALGIMANTAS KEZYS

Šių metų lapkričio 6 dieną Čikagos Jaunimo centro vakaronėje buvo iškilmingas šios parodos uždarymas, kurio metu buvo įteiktos premijos konkurso „Upės, ežerai, jūra ir laivai“ laimėtojams ir pademonstruota nauja Arvydo Reneckio vaizduojamė „Kazys Bradūnas“.

Konkurso vedėjas Stasys Žilevičius perskaitė laimėjusių pavardes. Pirmąją (150 dolerių) laimėjo Algis Jakštas (iš

Šventionėlių), antrą (100 dolerių) – Romualdas Požerskis (iš Kauno), trečią (50 dolerių) – Eugenijus Butėnas (iš Čikagos). Jaunimo konkurse pirmą vietą (75 dolerių) laimėjo Gintaras Česonis (iš Kauno), antrą (50 dolerių) – Eugenijus Adomavičius (iš Kauno) ir trečią (25 dolerių) – Evelina Vaišnoraitė (iš Kauno). Budrio lietuvių fotoarchyvo tarybos pirmininkė dr. Milda Budrienė įteikė čekius laimėtojams ir šiltu žodžiu juos pasveikino. Į vakaronę atsilankiusi viešnia iš Kau-

no Požerskienė priėmė pinigines premijas visų Lietuvoje gyvenančių fotografų vardu ir pažadėjo, sugrįžusi namo, pinigus įteikti laimingiesiems.

Po to, Budrio lietuvių fotoarchyvo valdybos narė Marytė Krauchūnienė supažindino atsilankiusią visuomenę su naujai pasirodžiusiomis fotografijų knygomis – Kazio Daugėlos monografija *Išieiviai iš Lietuvos*, Algimanto Kezio knyga *Caged-In* ir tik ką išėjusiu šios parodos 160 puslapių katalogu *Waterscapes/Vandenys*. Oficialiosios dalies pabaigoje dr. Milda Budrienė paskelbė ateinančių metų fotografijos parodos ir konkurso temą: „Draugystė“.

Po pertraukos buvo Arvydo Reneckio vaizduojamė „Kazys Bradūnas“ premjera. Filmas – dokumentinis, biografinio pobūdžio. Žiūrovui pasakoja pats poetas. Tas pasakojimas yra ne vien apie Bradūno gyvenimą, bet ir apie platesnę lietuvių kultūrininkų – rašytojų, dailininkų – kartą, kurie, nespėję savo talentų panaudoti gimtajame krašte, buvo priversti pasitraukti svetur. Bradūno pasakojimas siekia dar Pirmojo pasaulinio karo laikus. Aptaria gimstančią naują literatūrinę generaciją, minėdamas po ateitininkų sparnu susibūrusią Šatrijos korporaciją, poetus Vytautą Mačernį, Mamertą Indriliūną, Eugenijų Matuzevičių ir kitus. Toliau filme pats poetas pasakoja apie savo išgyvenimus, traukiantis iš Lietuvos, ir apie dramatišką žygį per snieguotas Alpes suvalkietiškais arkliais. Būdamas Vokietijoje, dalyvavo lietuvių literatūrai susibūrimuose, išleido savo poezijos knygą, redagavo *Aidų* žurnalą, o 1949 metais atvyko į JAV, su visa šeima ap-

NEMUNU

*Iš girių išnirę Nemunu,
Plaukia sieliai amžinu bangavimu.*

*O pakrantėje piliškalmio kalva –
Amžių amžiais plaukia Lietuva.*

*Tave didelę ir tave mažą
Į verdančią rėvą neša.*

*Palaukit! Paimkit mane –
Noriu būt Nemune.*

SŪDUVOS MĖNESIENA

*Pėduotas Vištyčio akmuo
Man buvo žemės širdis,
Dar nepradėjusi plakti.
Pirmą pavasario naktį
Pilnatis mėnuo,
Kaip lūšis,
Giriom atsėlino
Ir ėmė ežerą lakti...*

*Kur tu dabar, mėnesiena,
Pirmąją vasaros dieną –
Joninių naktį šventą?
Ir gyvas akmuo per sielą,
Tartum per ežerą, brenda.*

ŽEMININKŲ UPĖS

*Sudėkim Širvintą,
Ir Bartuvą, Krašuoną,
Bus visas Nemunas –
Visas gyvenimas,
Nutekėjęs į Vakarus.*

*O Mičigane,
O Švento Lauryno upe,
Ir Česepkyko vandenys,
Kas jūs prieš Širvintą,
Per kurią brido prancūzai,
Kas jūs prieš Bartuvą,
Kurios mediniu tiltu
Pradundėjo kazokai,
Kas jūs prieš tą Krašuoną,
Kuri pavasari
Nusinėšė skenduolių?*

Nemunas ties Druskininkais Antano Sutkaus nuotrauka Iš šiemetinės Lietuvių fotografų parodos

*O svetimieji vandenys,
Prieš tas upes
Jūs tikėtai tingūs,
Padumblavę tvenkiniai.*

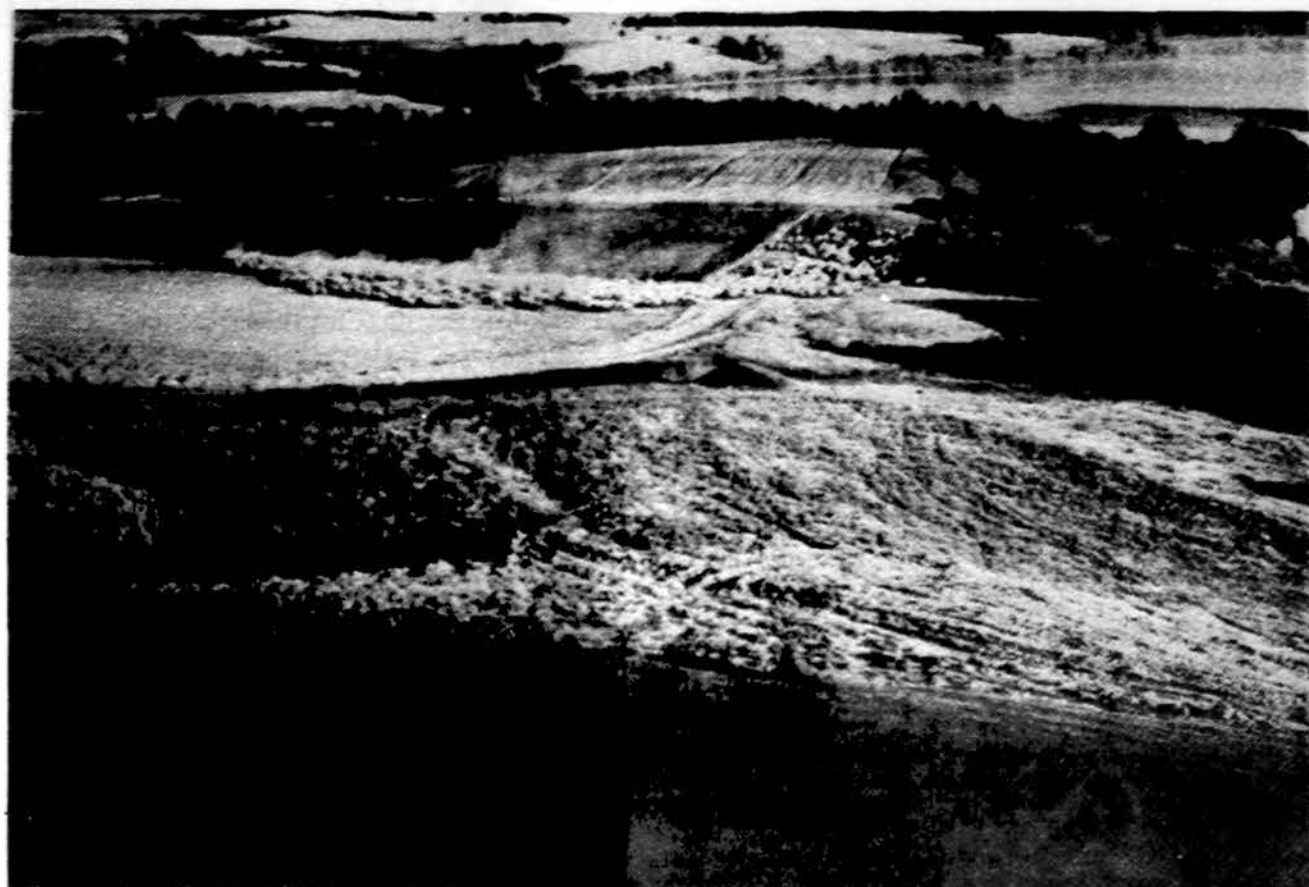
*O mes vis tiek
Prie skaidrių vandenių –
Prie trijų tėviškės upių
Mazgojam kojas po kelionių,
Mazgojam kojas kelionei.*

POEZIJA IR LIETUVA

*Jei ežerai išlėktų
Ir krikšto upės nugrimztų,
Dingtų ir Lietuva,
Mūsų nebūtų.*

*O jei nutiltų žodis,
Jeigu raidyną palaidotum,
Ar prisikeltų poezija
Skambų Velykų rytą?*

*Todėl guldau klonin ežerus,
Patiesiu upę,
Ir žodžiai taškosi, kryžštauja
Ant poezijos rankų.*

Juliaus Vaičekausko nuotrauka Iš šiemetinės Lietuvių fotografijos parodos Čikagoje bei Lemont'e. Priė Vištyčio ežerą

Aleksandro Macijausko nuotrauka Baltijos jūra

Iš šiemetinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios Čikagoje bei Lemont'e.

Vandens Lietuvių fotografijos parodoje

ALGIMANTAS KEZYS

21-osios kasmetinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios nuo spalio 23 iki 31 dienos Čiurlionio galerijoje, Čikagoje, tema buvo „Upės, ežerai, jūra ir laivai“. Parodoje dalyvavo 64 fotomenininkai, kurių tarpe buvo profesionalų ir mėgėjų. Eksponuota iš viso 289 darbai (įskaitant ir laisvos temos fotografijas „Lion Frame“ galerijoje, Čikagoje), spalvoti ir nespalvoti. Jaunimui skirtoji ekspozicija vyko Fotografijos galerijoje, Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois. Parodas rengė Budrio Lietuvių foto archyvas.

Ekspонатų tarpe vyravo vaizdai iš Lietuvos: mūsų krašto ežerai, upės, paplūdimiai, Kuršių marios, Baltijos jūra. Dauguma fotografijų pasižymėjo gera technika, kruopščiai atliktu darbu. Fotografuodami savosios šalies peizažą, šie fotomenininkai nuoširdžiai stengėsi parodyti savo pamėgtųjų Lietuvos vandenų vaizdus kuo subtiliau: palaukiant tinkamo metų laiko ar estetiškesnio saulės šviesos momento, pabrėžiant ežero paviršiaus spindesį ar upių grafiškiausius vingius. Net ir vandens taršą primenantys reiškiniai neiškyla čia kaip žmogaus sveikatos kenkėjai ar gamtos grožio griovėjai. Šiose fotografijose (iš – rus Aleksandro Macijausko „ugašiusių žuvų galvų, išlindusių iš paplūdimio smėlio, vaizdus), žmogaus ranka įsiterpia ne tam, kad sutrikdytų gamtos grožį, o tik, kad pabrėžtų kompozicinį vaizdingumą. Į ekologinę problematiką čia žiūrima užmerktomis akimis, t.y. atsukant laiką atgal, lyg šiuolaikinės technikos užterštieji vandenys dar tūnotų savo pirmykštėje nekaltybėje. Čia tėvynės upės, ežerai ir vandenynai šviečia visu savo grožiu, parodydami, kad šių vaizdų autoriai juos myli, jais žavisi ir net stato aukštai ant savo vaizduotės sukurto pjedestalo.

Kalbant apie grafiškuosius šių vaizdų bruožus, buvo galima tikėtis, kad vandens, to nuolat besikeičiančio skystio, formos reikalautų ir abstraktesnės traktuotės, negu šioje parodoje buvo pateikta. Galima manyti, kad šia tematiką įmanoma priversti ir iki visiškai abstrakcijos, rodant vien linijų, kreivių, plotų bei masių žaisimą. Bet Lietuvos lygumose nėra gaivalingai išsiveržusių geizerių ar kunkuliuojančių krioklių, ir todėl neatsiranda poreikio vaizduoti savuosius vandenis dramatiškiau. Šios parodos fotografijose pateikiama tik „ramioji“ vandenų pusė. Tai ne trūkumas ar neigiamas parodos vaizdų įvertinimas. Šių paveikslų autorinis ypatumas kaip tik derinasi su vaizduojama tikrove. Lietuvos peizažas yra lyriškas, tad lyriškai jis turi būti ir pavaiz-

Romualdo Augūno nuotrauka
Rudens vėjas
Iš 21-osios metinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios nuo spalio 23 iki lapkričio 1 dienos Čikagoje ir Lemont'e.

duotas. Jei tiesa, kad lietuvių sielos atsakmbiai daugiau linkę į romantiką negu į dramą ar tragediją, tai nenuostabu, kad taikaus būdo kūrėjas išreiškia savo tik-

ruosius jausmus taip pat taikiai ir ramiai.
Kokie kiti vandens motyvai

iškelti šioje parodoje? Vitalijus Butyrinas vandens formas derina su moters įvaizdžiu. Čia sugretinami grafiškieji ir egzistenciniai elementai. Butyrino vandenų bangos apsupa ir aplieja moters kūną, sukurdamas tarp jų paralelišką metaforą. Moteris vaizduojama kaip gyvųjų vandenų centras, ji išbrenda iš jūros bangų žmogui gyvybę suteikti. Išsopusios bangų formos sutampa su elegantiškaisiais moters kūno kontūrais. Butyrinas nėra vienintelis tokių metaforų kūrėjas, bet vis vien jo kalba yra stipri ir įtikinanti.

Mitologinę vandens prasmę iškelia jaunas (17 metų) fotomenininkas Vyktas Vaitkevičius. Vanduo šiam kūrėjui yra religinio šventumo ir dvasinio apsplovimo versmė. Jo žodžiais tariant, vandens metafizinėmis galiomis naudojosi ir karaliai, ir baudžiauninkai. Senovėje upių pakrantės buvo laikomos pačių dievų nubrėžtomis sienomis, kurias mirtingiesiems nebuvo galima lengvai peržengti. Religinėse apeigose vandens iki šiai dienai vartojami sakramentiškiesiems gestams, apsplovimams; tikima į jų transcendentines galias. Tik praradusiems šį tikėjimą vanduo tapma paprastu H₂O elementu.

Šioje parodoje apstu mistikos, apmąstymo bei gaivaus džiaugsmo poetiškiau nusiteikusiams žiūrovui.

Naujos knygos

• **Kazys Daugėla. IŠEIVIAI IŠ LIETUVOS.** Vilnius: Mintis, 1992. Redaktorė – Milda Šeškuvienė, dailininkas – Romas Dubonis, teksto autorius – fotografas Kazys Daugėla. Fotografijų albumas apie prieškarinę Lietuvą ir karo pabėgėlių iš Lietuvos gyvenimą „išvietintųjų asmenų“ stovyklose pokario Vokietijoje bei jų kelionę per Atlantą ir kūrimąsi Amerikoje. Didelio formato. 224 puslapiai. Kaina nepažymėta.

• **Aleksandras Macijauskas. MY LITHUANIA.** New York: Thames and Hudson, 1991. Redagavo Daniela Mrazkova ir Vladimir Remes. Duatonu išspausdintų rinkinių nuotraukų albumas. Tekstas paties knygos autoriaus. Svarbią vietą užima šio žymaus Lietuvos fotografo nuotraukų serijos: „Turguj“ ir „Veterinarijos klinikoje“. Didelio formato. 144 puslapiai. Kaina – 35 doleriai. Gaunama didesniuose miestų ir universitetų knygynuose.

• **Algimantas Kezys. CAGED-IN.** Stickney, Illinois: „Galerija“ ir Vilnius: „Ethnos“, 1991. Foto esė apie žmogaus „isinarvinimo“ būklę. Dauguma nuotraukų – dvigubos kompozici-

jos. Knygoje – Zitos Sodeikienės eilėraščiai anglų kalba. Duatonu spauda, minkšti viršeliai. 92 puslapiai. Kaina – 15 dolerių.

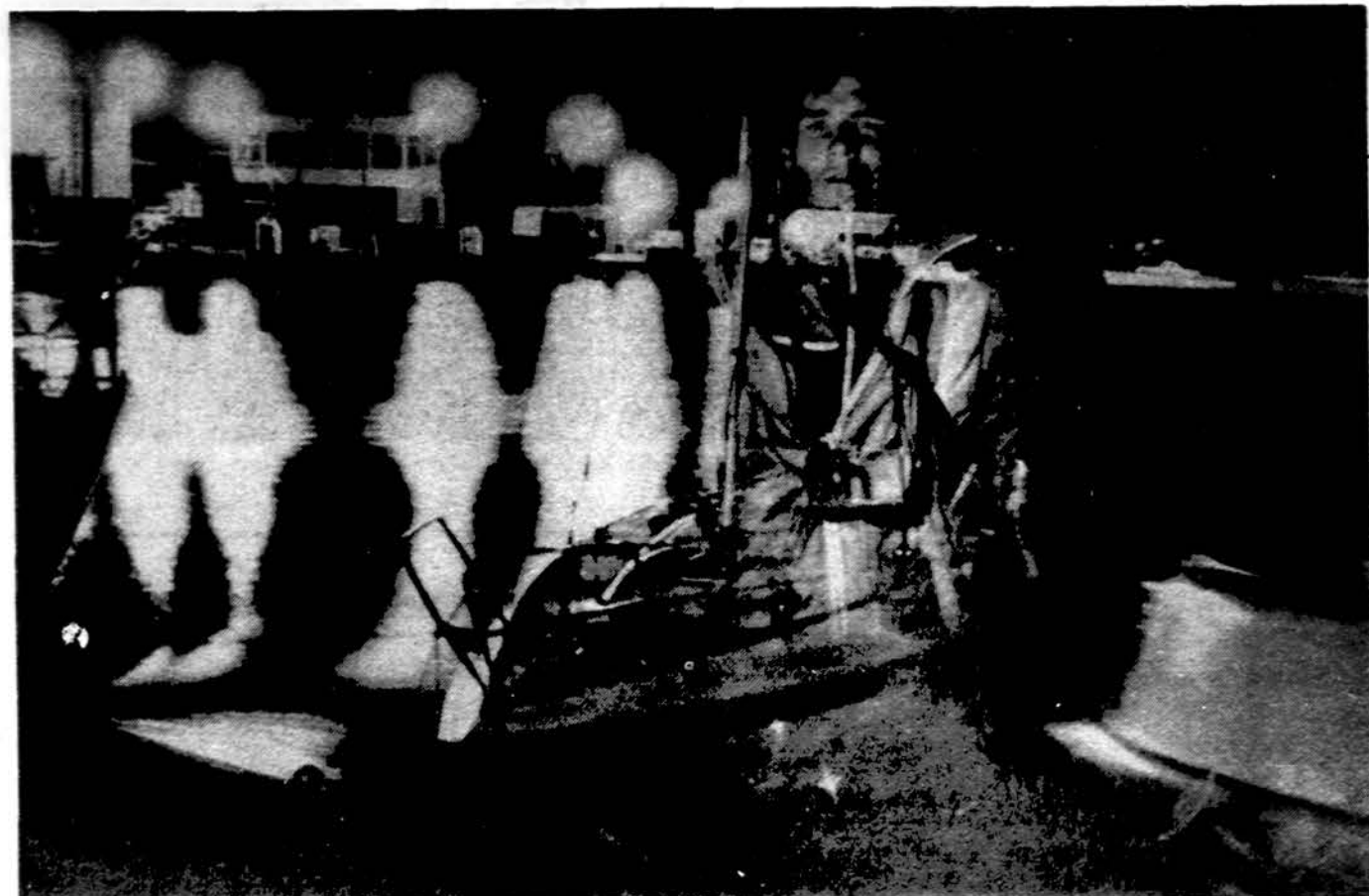
• **Leona Korkutienė. KOLEGOS.** Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992. Redaktorė – G. Savickienė, dailininkė – R. Kiubaraitė, techninis redaktorius – G. Pranckūnas. Fotografijų knyga apie Lietuvos gydytojus, autorės kolegas. Tai – Lietuvos gydytojų portretų galerija. Minkštis viršeliai. 106 puslapiai. Kaina nepažymėta.

• **WATERSCAPES / VANDENYS.** Chicago: Budrio lietuvių fotoarchyvas, 1992. Redagavo Algimantas Kezys. Dvidešimt pirmosios Lietuvių fotografijos parodos katalogas. Minkštis viršeliai. 160 puslapių. Kaina – 15 dolerių.

• **Algimanto Kezio nuotraukų 1993 metų kalendorius LINES / SHAPES.** Stickney, Illinois: „Galerija“, 1992. Sieninis dvipuslapių kompozicijų kalendorius, kuriuose pabrėžiama grafiška linijų ir tamsių bei šviesių plotų fotografija. Kaina – 9.95 doleriai.

• **Linus R. Fike. SVETUR or AWAY FROM HOME.** A Lithuanian Odyssey. New York: Carlton Press, Inc., 1992. 419 puslapiai. Kaina – 17.95 doleriai, su persiuntimu – 20 dolerių. Gaunama „Drauge“.

Knygos autorius yra advokatas, dirbęs Arizona, District of Columbia, Puerto Rico, Michigan ir Kalifornijoje. Šiuo metu jis su žmona Elena gyvena Kalifornijoje. 1943 metais išleido knygą *No Nation Alone*, kurioje siūlė planą organizuoti taikai. Leidėjas knygos *Svetur* genėž apibūdina šitaip: „Linus R. Fike first became aware of the physical and psychic abnormality [sic] of the Lithuanian people when he visited them in 1973, while they were being brutally crippled by the social overlay of the KGB. On the park bench, they could not speak to foreigners without the presence of informers. In restaurants, the plates were bugged with false bottoms“. Autorius susidomėjo lietuvių tauta. Juo daugiau jis apie lietuvių galvoje, juo įdomesni jam jie darėsi. Autorius įsitikinęs, kad lietuviai kilę iš sumerų. „He learned that their alphabet closely resembled the Sanskrit. Since it appeared that Sanskrit followed the Sumerian cuneiform system of writing, and since – as Toynbee said – history is made of fact and fancy, it was a short step from their twenty years of glorious freedom to the horrible gulag. The book, therefore, is part factual and part novel, a web around which is spun the treacherous manner in which Stalin, and before him, the Tsars, humiliated these beautiful people“. Ši citata iš leidėjo įvado duoda skaitytojui suprasti, kad autorius prie istorijos prieina žaismingai, netgi įnoringai. Knyga, kurią autorius vadina „A Novel of Sorts“ aprašo lietuvių moters Janos gyvenimą, kuris supintas su Lietuvos istorija. Ji išteka už princo, gyvena pilyje, miršta gulage, nudurta Muravjovo anūkės. Jos laidotuvių kortėzas iš Rusijos į Lietuvą sudaro vieną iš neužmirštamų knygos epizodų. Autorius yra gerų intencijų pasakorius, su šiltais jausmais lietuviams ir Lietuvai. Knyga yra savo žanro deimantukas, ir bus ypač vertinama skaitytojų, kurie šios rūšies anglų kalba išleista „Lithuania“ domisi ir ją renka.

Mindaugo Kavaliausko nuotrauka
Autoportretas
Iš jaunųjų fotomenininkų nuotraukų, eksponuotų 21-ojoje Lietuvių fotografijos parodoje ir dalyvavusių jaunųjų grupės konkurse.

Jurgio Anyso nuotrauka
Iš šiemetinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios Čikagoje ir Lemont'e.

Būtis, burianti į bendruomenę (Ateitininkų studijų dienos Dainavoje)

(Atkelta iš 2 psl.)

go Vitkaus, Lietuvoje baigusio medicinos mokslus ir tada įstojuo į pogrindžio kunigų seminariją ir jezuitų ordiną, pravestuose rateliuose ir šokiuose buvo matyti įsijungę nuo dar mokyklės nelankančių jauniausių iki tikrai žilagalvių. Ir viskas sukosi taip natūraliai, lyg geriau negalėtų būti.

Studentai rado progą pasitarti apie tolimesnes veiklos formas ir galimybes; Federacijos Taryba

svarstė kaip efektingiausiai derinti artėjančius ateitininkų rinkimus Lietuvoje ir išėivijoje; kaip miela buvo stebėti neuilstamo torontiško Vinco Kolyčiaus apeiginio dvasinio gyvenimo rūpestį pavirstant išgyventa realybe; kiek sukauptos meilės nuolatinio rūpesčio ir globos vienos ateitininkės savo tėvui, kad ir jis galėtų dalyvauti šiose studijų dienose. Visa tai tik keli, nebūtinai ryškiausi pavyzdžiai to mūsų susitikimo-susibūrimo, kuriame jaučiamės, kad čia mūsų bendruo-

menė, mūsų šeima, mūsų „žemė“, nors dar taip neseniai, pačioje šio šalėkio pradžioje, pristatėme, kas mes ir iš kur atvykome. Ir tada dr. Vytauto Biliausko pradinėje paskaitoje pajutome tuos idejinius verpetus, konfliktuojančias tendencijas ir siekėme orientuotis, kur mūsų vieta, kuria linkme žengiamo ir ko mes siekiame.

Ta jungtis galinga, ir kol ateitininkija sugebės susitikti, savo dvasios broliams ir sesėms suteikti tą susitikimo progą, tą galimybę ir tą privilegiją ir vėl susiburti, tol mūsų sąjūdis ir mūsų organizacija gyvuos prasmingai.

V. P. V.

Virgio Viliamo nuotrauka
Ayohga upė Cleveland'e
Iš šiemetinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios Čikagoje ir Lemont'e.

Edžio Jurčio nuotrauka
Aliaska
Iš šiemetinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios Čikagoje ir Lemont'e.